

Досвід Німеччини щодо кримінально-правової охорони бюджетної безпеки держави

Герасименко Д.М., студентка 3-го курсу, юридичного факультету Київського Національного університету ім.Т.Шевченко.

Науковий керівник: професор кафедри економічної безпеки НАВС, доктор юридичних наук **Тихонова О.В.**

Роль та значення фінансової системи за останні роки суттєво змінилась. Сьогодні фінанси є самостійним сегментом економіки, якому притаманний величезний потенціал, фінансовий капітал перетворився з посередника, який обслуговує механізм процесу відтворення, на його ключову ланку. Фінансова система є привабливим об'єктом злочинних посягань та об'єктом, який потребує підвищеної кримінально-правової охорони з боку держави. Обрання найбільш оптимальних законодавчих рішень щодо створення «працюючих» кримінально-правових норм не в останню чергу залежить від результатів аналізу та сприйняття позитивного досвіду зарубіжних країн з цього питання.

Досліджуючи зарубіжний досвід кримінально-правової охорони фінансової безпеки держави слід приймати до уваги особливості нормотворчості в різних країнах. Одним з цікавих у цьому питанні є законодавство ФРН. Воно побудовано таким чином, що відповідальність за вчинення фінансових злочинів передбачена не лише в КК ФРН, а в інших законодавчих актах, наприклад, відповідальність за вчинення податкових злочинів передбачена в § 283b КК ФРН «Порушення обов'язку вести бухгалтерські книги» та в Законі про податки

Наприкінці ХХ століття в Німеччині було прийнято два Закони про боротьбу з господарською злочинністю. І хоча у назві наголошено на господарській злочинності, фактично їх нормами встановлено відповідальність за фінансові злочини та внесені зміни до КК ФРН. Першим законом було окреслено коло діянь, вчинених при отриманні субвенцій, які визнавались злочинами (Subventionsbetrug, § 264 КК ФРН), кредитне шахрайство (Kreditbetrug, § 265b КК ФРН), особливості відповідальності за банкрутство (розд. 24 КК ФРН) та лихварство (§ 302a КК ФРН). У другому законі було розширено сферу захисту фінансової сфери держави (наприклад, введено норму про інвестиційне шахрайство (Kapitalanlagebetrug, § 264a КК ФРН). Законодавство Німеччини привертає до себе увагу тим, що фінансові злочини не лише не згруповані у межах однієї глави, але й не знаходяться у межах одного нормативно-правового акту.

Одним з фінансових злочинів є отримання субсидій шляхом шахрайства (§ 264 КК ФРН). Субсидією в Німеччині визнається платіж, здійснений за рахунок суспільних коштів за федеральними або земельними правовими нормами, або за правом Європейського співтовариства. Зважаючи на сутність субсидії об'єктом зазначеного злочину є встановлений порядок розподілу державних коштів або коштів, які належать певній федеральній землі. Предметом виступають субсидії загального і спеціального призначення. Серед першої категорії найбільш значущими є субсидії нараховані за формулою, за якою розраховуються обсяги, необхідні для збільшення надходження до муніципальних бюджетів з метою згладжування різниці у фінансових можливостях на місцевому рівні та гарантування того, щоб усі муніципалітети були спроможні надавати основний набір послуг. Субсидії спеціального призначення являють собою, головним чином, інвестиційні субсидії. Джерелами таких виплат є надходження податків, зборів та різноманітних платежів, від економічної діяльності і внутрішньоурядових переміщень коштів.

Ще одна група злочинних діянь, які порушують суспільні відносини у сфері формування та використання бюджетних коштів, є податкові злочини, до яких, як було зазначено вище, відноситься порушення обов'язку ведення бухгалтерських книг, вчинене навмисно або з необережності (§ 283b КК ФРН), яке полягає у відсутності належного заповнення таких книг та інших бухгалтерських документів, їх приховування, пошкодження тощо. Зазначена стаття підлягає застосуванню у випадку припинення платежів до бюджету. Водночас основних перелік складу податкових злочинів знаходиться не у КК ФРН, а у Податковому уставі. Зокрема, у § 370 зазначеного акту передбачено притягнення до відповідальності за ухилення від сплати податків. Притягнення до відповідальності має місце лише за наявності «зменшення податків або досягнення податкових переваг».

Інвестиційне шахрайство (Kapitalanlagebetrug, § 264a КК ФРН) полягає у повідомленні хибних відомостей, які є вигідними в операціях з цінними паперами, або неповідомлення про факти, які можуть негативно вплинути на інвестиційний процес. При цьому такі відомості мають міститись у «проспектах, зверненнях або оглядах майнового стану», які призначені для ознайомлення

невизначеного кола осіб. Водночас особа не підлягає притягненню до відповідальності у випадку добровільного запобігання одержанню користі.

Кредитне шахрайство (Kreditbetrug, § 265b КК ФРН) – шахрайство, пов'язане з отриманням кредиту, тобто грошової позички будь-якого виду, акцентного кредиту, грошових придбань, відстрочень сплати грошових вимог, векселів, чеків, гарантій або інших подібних інструментів. Таким чином, предметом злочину є будь-яке зобов'язання, внаслідок якого в особи виникає (або може виникнути) обов'язок сплатити кошти, або особа набуває статусу позичальника.

Ще одним із злочинних діянь, які посягають на фінансову безпеку держави, є фальшивомонетництво та підроблення інших платіжних документів. У законі про кримінальну відповідальність ФРН виділений окремий розділ, норми якого встановлюють відповідальність за такі діяння, зокрема, § 146 КК ФРН – підроблення грошових знаків, § 149 КК ФРН – готування до підроблення грошей або знаків оплати, § 152a КК ФРН – підроблення платіжних карт та бланків європейських чеків. Найбільш розповсюдженим з перерахованих злочинних діянь є підроблення грошових знаків, яке вважається злочинним в одному з наступних випадків: підроблення коштів з метою збуту під виглядом справжніх коштів або сприяння такому збуту.

Отже, у законодавстві ФРН норми щодо відповідальності за фінансові злочини містяться не лише у КК, але й інших нормативно-правових актах. За безпосереднім об'єктом їх можна об'єднати у три групи: ті, що порушують суспільні відносини у сфері формування та використання бюджетних коштів різного рівня; ті, що порушують суспільні відносини у кредитно-інвестиційній сфері; ті, що порушують суспільні відносини у сфері обігу засобів платежу.